
Kyrkomötet
Motion 2013:34
av Nils Gårder och Erik Sjöstrand

Kristen människosyn

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att initiera ett samtal i Svenska kyrkans församlingar om kristen människosyn.

Motivering

Vad kristen människosyn innebär är inte alltid något självklart. Det finns med säkerhet olika tolkningar av begreppet. Ändrade samhällsförhållanden leder till att nya aspekter av människovärdet aktualiseras och den tekniska utvecklingen inom naturvetenskap och medicin reser, som kyrkostyrelsen pekar på i sin skrivelse KsSkr 2013:1, etiska frågor som ger anledning för oss att reflektera över vår människosyn. Det är en av kyrkans viktigaste uppgifter att ständigt reflektera över sin människosyn och förmedla detta till det samhälle hon lever i.

Efter andra världskrigets fasor tillkom med bland andra Kyrkornas världsråd som viktig pådrivare FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna. Av samma ursprung är den Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. Dessa dokument kan ses som de kristna kyrkornas seger över fascismen och andra totalitära ideologiers människosyn. Dock kan kyrkan inte se kampen för den kristna människosynen, som kommer till uttryck i dokumenten, som avslutad eller ens som ohotad.

I den dagliga debatten uppmärksammar vi hur intressen ställs mot varandra. Det finns naturliga intressekonflikter, vilka inte kan bortförklaras som uttryck för okunnighet eller bristande förmåga till samarbete. Sådana intressekonflikter innefattar ofta att människovärde ställs mot andra värden.

Under hela mänsklighetens historia tycks det ha funnits en kamp mellan å ena sidan en människosyn som bygger på en skapelsebetingad likställdhet mellan alla människor och en uppfattning att en människas rättigheter är betingad av vilken status hon åtnjuter i ett rättsligt system. Så snart människors värde och grundläggande rättigheter tillåts vara olika föreligger en maktstruktur med över och underordning. Det är alltid de överordnade som bestämmer reglerna.

Vår utgångspunkt är att de mänskliga rättigheterna är knutna till människan som kroppslig individ och att dessa rättigheter inte får göras beroende av hennes rättsliga status eller någon annan persons vilja. Men vilka är rättigheterna? Kan någons rättighet skapa ofrihet för en annan människa? För att förklara ges här tre exempel.

- ♦ Alla barn bör ha lika rättigheter visavi sina föräldrar. Svenska kyrkans hållning var och är sannolikt fortsatt att sexualiteten hör hemma i äktenskapet. Men uttrycket måste som alltid tolkas. Med sexualitet avses fortplantning och med äktenskap en rättsligt reglerad samlevnad som ger

rättigheter och trygghet. Men principen har även betydelsen att fortplantning och kärleksrelation inte hur som helst bör åtskiljas. Vad betyder detta i vår tid? Vilka är barnets föräldrar? Är det bara den eller de rättsliga föräldrarna som avses eller avses även de genetiska föräldrarna? Gäller principen även en surrogatmoder som varken är rättslig eller genetisk förälder? Vilka av de nu nämnda människorna, barnet, de/n/ rättsliga föräldern/föräldrarna, donatorerna eller surrogatmodern anses berörd av principen? Vilket ansvar vilar på en genetisk förälder? Kan vi se ett maktmönster? Är det lämpligt att tillåta kommersiell handel med ägg och spermier? Är det lämpligt att direkt eller indirekt tillåta kommersiella surrogatmödraavtal? Är det klokt att medge altruistiska surrogatmödraavtal om ändrade rättsreglerna kan bli tillämpliga på de kommersiella motsvarigheterna. Ät det ansvarsfullt att lämna helas frågan oreglerad trots en existerande verksamhet? Finns ett perspektiv av över- och underordning även i det som framstår som altruistiskt? Är det rimligt att skilja mellan moder och födande kvinna? Varför finns en lång tradition att förbjuda äktenskap mellan syskon? Är det endast så kallad arvshygien? Bör vi acceptera genetisk ändring så att arvsanlag blandas från två kvinnor och barnet därmed får tre genetiska föräldrar? Vilka genetiska ändringar bör då medges? Men till frågorna hör även: Har någon rätt att ingripa i andras sätt att leva och utnyttja sina kroppsliga möjligheter? Vem vet bättre än de närmast berörda?

- ♦ Till vilken gräns ska en persons rättsliga status i det land som hon eller han vistas i vara avgörande för hur personen behandlas i sjukvården? Företrädare för fem vårdorganisationer reagerar starkt mot den särbehandling som lagen anger ska ske av papperslösa och asylsökande:

En grundbult i vårdprofessionernas yrkesetik är att behandla alla människor lika oavsett kön, ålder, härkomst eller social position. (...) Det finns endast ett kriterium för att avgöra om vård ska ges eller inte, nämligen personens behov av hälso- och sjukvård. Att särbehandla en grupp individer är inte förenligt med Hälso- och sjukvårdslagen som anger att vården ska ges med respekt för alla människors lika värde och för den enskilda människans värdighet. Den som har det största behovet av hälso- och sjukvård ska ges företräde till vården. (SvD Brännpunkt den 20 maj 2013 "Vi tvingas bryta mot vår etik")

Vilken människosyn ligger bakom denna särbehandling? Vad betyder det att kompromissa med människosynen för att man inte anse sig ha tillräckligt med resurser för att agera i enlighet med sin människosyn? Kan vi överhuvudtaget kompromissa med vår människosyn eller är det kanske så att vi hela tiden tvingas till det och vad är det då som styr/bör styra vårt agerande?

- ♦ Den medicinska teknikutvecklingen har möjliggjort en utvecklad fosterdiagnostik. Exempelvis kan en ökad sannolikhet för att ett barn ska födas med Downs syndrom upptäckas tidigt genom så kallade KUB-test. Sedan KUB-test gjordes tillgängligt för alla gravida kvinnor i Danmark föds det betydligt färre barn med Downs syndrom. I Sverige ser vi en utveckling där allt fler erbjuds KUB-test och blivande föräldrar ställs inför den svåra frågan om hur de ska hantera resultatet av undersökningen. En förälder till ett barn med Downs syndrom uttrycker att "det är minst sagt en paradox att människor med Downs syndrom lever ett allt längre och friskare liv rikt på upplevelser och att det samtidigt görs så mycket för att personer med Downs syndrom inte ens ska födas." (Anförande av Marita Wengelin i seminariet om nya fosterdiagnostiska metoder, anordnat av Riksdagens Socialutskott och Statens Medicinsk

Etiska Råd den 22 oktober 2009). Vilka människosynsfrågor väcker detta? Vilka signaler om människovärde förmedlas genom att erbjuda möjligheten till KUB-test och den information som ges i samband med testen? Vad är ett uttryck för kristen människosyn i denna fråga och hur kan kyrkan stödja föräldrar som ställs inför svåra beslut?

Mot 2013:34

Svenska kyrkan måste våga diskutera sin människosyn även om frågorna ofta är svåra. Vi har i denna motion endast lyft tre exempel som ytterst handlar om människosyn. Vi är med denna motion inte ute efter centrala normerande ställningstaganden av kyrkomötet utan efter ett brett samtal om vad kristen människosyn är. Ett sådant samtal kan inte utgå ifrån färdiga svar utan de svåra frågorna måste få stå i centrum. Det är i församlingarna där ordet förkunnas och sakramenten förvaltas, som frågorna och samtalet bör inledas.

Vi lever i en pluralistisk tid. Vi kan inte förlita oss på att enhetliga moralregler och sedvänjor. Enhetssamhällets tid är förbi. Vi lever i en tid då individen alltmer utlämnas till sitt eget ställningstagande. Ibland uttrycks den förändringen med orden "from destiny to faith" dvs. att vi inte längre föds in i ett religiöst och kulturellt förhållningssätt utan måste själva av tro ta ställning. Detta gäller såväl religiösa som moraliska frågor – sammankopplade som de är. På det sättet påminner vår egen tid om fornkyrkans. Den jämförelsen kan vara till hjälp när vi brottas med frågorna. Liksom då är inte kyrkan isolerad från det omgivande samhället utan en del i det. Liksom då måste kyrkan ta ställning i aktuella samhällsfrågor. När denna ställning tas är det viktigt att identifiera vilken människosyn, som främjas.

Lund och Uppsala den 16 juli 2013

Nils Gårder (POSK)

Erik Sjöstrand (POSK)